

CRNOGORSKI USTAV IZ 1941. GODINE

The fundamental statute or constitution of the Kingdom of Montenegro, the restitution of which Italians proclaimed in July 1941, was never officially adopted. One draft of this document has been saved in the legacy of the fascist legal expert C.A. Bidini. It is published for the first time in Montenegrin translation. This act was drafted during May 1941 under the large influence of the fascist public-law theory and practice.

*Ustavna istorija Crne Gore počinje 1905. godine. Imajući na umu kozmetičke izmjene svog dotadašnjeg ličnog režima, knjaz Nikola je tada od novinara Stevana Ćurčića naručio „jedan ustavčić“ i iste godine ga oktroisao na Nikoljdanskom zasijedanju Crnogororske narodne skupštine. Darovani ustav važio je faktički jednu deceniju. Široko je otvorio vrata političkom životu kakav Crna Gora do tada nije poznavala. Prvi crnogorski ustav suspendovan je austrougarskom okupacijom iz 1916. a ukinut „savezničkom“ okupacijom iz 1918. godine. Od tada do danas Crna Gora ima bogato ustavno iskustvo. Iskusila je desetak ustavnih rješenja. Ona su češće, jednostavno, primjenjivana na teritoriji Crne Gore, nego što su rađena prema njenim unutrašnjim uslovima i potrebama. I pravni uzori i ustavopisci obično su bili sa strane. Bilo je i ustavnih rješenja koja su pripremana ali nikada nje su stupila na snagu. U takva spada i **Statuto del Montenegro**, nacrt ustava koji su italijanske okupacione vlasti namijenile crno-*

gorskoj kraljevini na čijoj su obnovi radile u okviru učvršćivanja svoje vlasti na istočnoj obali Jadrana i njegovog zaleđa.

Profesor Đulio Vinjoli u svojoj knjizi *La vicenda italo-montenegrina. L'inesistente indipendenza del Montenegro nel 1941*¹ tvrdi da je sačuvano nekoliko nacрта **Statuta**. Jedan od njih je i objavio u radu *Rinascita del movimento indipendentista in Montenegro e la proclamazione di indipendenza nella II guerra mondiale*.² Ta verzija Statuta sačuvana je u arhivi Karla Alberta Biđinija, poznatog italijanskog konstitucionaliste. Biđini, profesor i rektor univerziteta u Pizi, bio je visoki fašistički funkcioner, ministar i pisac ustava Italijanske socijalne republike, Musolinijeve i Hitlerove tvorevine poznatije pod imenom *Republika Salo*. Profesor Vinjoli tvrdi da je Biđini redigovao tekst crnogorskog Statuta ali ne navodi izričito da je on i autor.

Više svijetla na nastanak Statuta bacaju dnevničke zabilješke Visokog komesara za Crnu Goru, grofa Serafina Macolinija, kome je bila povjerena operacija obnavljanja crnogorskog kraljevstva³. Macolini 28 aprila 1941. bilježi da očekuje da na Cetinje dođe više eksperata za pojedine grane uprave. Među njima pominje i Biđinija kao eksperta za ustavno pravo. Čini se da Biđini ipak nije nikada došao u Crnu Goru jer Macolini ne bi propustio da to zabilježi u Dnevniku. Tokom posljednje deka-de maja mjeseca 1941. Macolini se intenzivno bavio crnogorskim poslovima. U Rimu je imao više razgovora s kraljem Viktorom Emanuelom, kraljicom Jelenom, sa svojim neposred-

¹ G. Vignoli, *La vicenda italo-montenegrina. L'inesistente indipendenza del Montenegro nel 1941*, Ecig, Genova 2002.

² G. Vignoli, *Rinascita del movimento indipendentista in Montenegro e la proclamazione di indipendenza nella II guerra mondiale*, in: *Federalismo e Libertà*, 1998, n°3, 187-195.

³ S. Burzanović, *Crnogorska misija grofa Serafina Macolinija*, Matica br. 39, X jesen 2009, 81-92; Serafino Macolini, *Iz kraha u krah, Od Tripolija do Crne Gore*, Matica br. 39, X jesen 2009, 93 -142.

nim pretpostavljenim, ministrom inostranih poslova Galeacom Čanom i s Musolinijem. U dnevničkom zapisu od 20. maja bilježi: „...„Sjutra ćemo ići ... kod Dučea. U međuvremenu moram da priprelim nacrt Statuta.“ Nameće se zaključak da je u tom trenutku postojao neki nacrt Ustava odnosno Statuta i da nacrt nije bio konačan. Takođe stiče se utisak da Macolinijeva uloga u pripremi Statuta nije bila samo organizaciona. 9 jula, dakle tri dana pred Petrovdanski sabor, odnosno proglašenje „crnogorske nezvisnosti“, Macolini bilježi: „...„Besjede su već spremne i odobrene. Ostaje samo Statut koji su pripremili Kućinota i Đanini“. Nejasno je šta je još trebalo da se uradi sa Statutom i da li se radi o verziji koju je redigovao Biđini. Krug učesnika u pripremi Statuta proširuje se tako za još dva aktera čija imena Macolini ne saopštava. Nijesmo uspjeli da utvrdimo ko je Đanini. Macolinijev saradnik Kućinota je gotovo izvjesno profesor Ernesto Kućinota specijalista za italijansko kolonijalno pravo. Njegovo stručno angažovanje u crnogorskim poslovima bilo je vrlo logično s obzirom na tretman koji je Crna Gora mogla očekivati od strane fašističke Italije.

* * *

Prema prvobitnom italijanskom scenariju, Statut je trebalo da stupi na snagu tako što će ustavotvorna skupština prvo proglasiti obnovu državne nezavisnosti i pozvati kralja koji bi zatim oktroisao Statut. Realizacija scenarija išla je teško od samog početka.

Princ Mihailo Petrović kategorički je odbio ponuđenu krunu bez obzira na insistiranje italijanskog generalnog konzula u Frankfurtu Sera di Kasano, princeze Mafalde i pismeno obraćanje razočarane italijanske kraljice Jelene. Nakon još nekoliko neuspješnih kombinacija počelo se razmišljati o instituciji regentstva.⁴

⁴ Ni kralj Viktor ni kraljica Jelena nijesu željeli da prihvate crnogorsku krunu mada je u italijanskom ministarstvu spoljnih poslova postojala sklonost da se

U crnogorskim krugovima koji su podržavali obnavljanje države pod italijanskim pokroviteljstvom počelo je osipanje uzrokovano u najvećoj mjeri nezadovoljstvom zbog teritorijalnog sakaćenja Crne Gore u korist Italije, Velike Albanije i Nezavisne Države Hrvatske. Visoki komesar Macolini, pa i sam italijanski kralj, ukazivali su na probleme koje to može uzrokovati, ali uzalud, jer su odlučniju ulogu u pitanju granica imali grof Čano i Musolini.

Uoči sazivanja ustavotvorne skupštine Macolini je morao da izvrši zamjenu nezadovoljnih i nepouzdanih u njenom sastavu kako bi obezbijedio da politička predstava 12. jula 1941. bude izvedena onako kako su je zamislili on i njegovi nadređeni u Rimu.

*Masovni narodni ustanak 13. jula obesmislio je taj scenario. Italijanska okupacija Crne Gore dobila je druge, brutalnije forme. **Statut za Crnu Goru** ili u punom naslovu **Temeljni statut za Crnu Goru** stavljen je ad acta.*

* * *

Ime statut odnosno temeljni statut asocira na pravni akt koji definiše organizaciju i funkcionisanje različitih pravnih lica koji u hijerarhiji državnopravnih akata ima niže mjesto u odnosu na ustav. Crnogorski Statut pisali su Italijani po uzoru na vlastiti ustav koji se, takođe, zvanično nazivao statut.⁵ Na crnogorski statut uticala su i druga akta kojima je regulisana ustavna materija u Italiji. Fašistička diktatura nije formalno ukinula monarhiju pa ni ustav u Italiji mada ga je obesmislila, izgradivši sistem potpuno suprotan parlamentarnom. Sličan je trebalo da

tako riješi problem budućeg crnogorskog vladara. U sušednoj Hrvatskoj dinastičko pitanje riješeno je dovođenjem na prijesto jednog italijanskog princa.

⁵ Tzv. Albertinski statut donesen je 1848. Ime je dobio po kralju Sardinije Karlu Albertu Savojskom. Tim aktom je ustavno definisana italijanska država sve do 1946, kad ga je zamijenio Ustav Italijanske Republike.

se uvede i u Crnoj Gori kako se vidi iz nacrtu statuta odnosno ustava pisanog za nju. Malo šta ukazuje na to da su ustavopisci u većoj mjeri koristili Ustav za Knjaževinu Crnu Goru iz 1905 g. koji je u poređenju sa Statutom predstavljao mnogo složeniji i rafiniraniji pravni akt.⁶

O ustavnom karakteru crnogorskog statuta svjedoči i njegova par exelans ustavna struktura. Sastojao se iz preambule i od 54 člana artikulisanih u šest poglavlja:

- I Opšte odredbe
- II O Vrhovnom vođi
- III O kraljevskoj vlasti
- IV O Centralnom korporativnom savjetu
- V O sudskom uređenju
- VI O pravima i obavezama građana
- VII Završne odredbe.

Da se radi o zakonskom aktu nadređenom svim drugima potvrđuje i član 53 koji proklamuje ukidanje svakog zakona koji nije saglasan sa Statutom.

Preambula Statuta ukazuju na njegov oktroisani karakter. Kao vladar koji proklamuje Statut, naznačen je Mihailo I što svjedoči da je nacrt Statuta nastao maja mjeseca 1941, dok je još postojala nada da će on prihvatiti krunu. Članovi 1 i 12 statuta pominju mogućnost da kralj Italije bude vrhovni vođa države što nije bilo samo teorijsko pitanje već ostavljanje prostora i za druga rješenja.

U preambuli Statuta ističe se i uloga italijanskih vojnih snaga u oslobađanju „herojskog naroda“ Crne Gore. Neobično je da se u tome aktu skupština čiji je zadatak bio da proglasi

⁶ Sadržao je čak 222 člana podijeljenih u 15 odjeljaka sa prelaznim odredbama. Među rijetkim odredbama koje u Statutu podsećaju na Crnogorski ustav iz 1905. je i ona o ravnopravnosti religija i o autokefalnosti pravoslavne crkve u Crnoj Gori.

obnavljanje države i ponudi krunu budućem vladaru, naziva ustavotvorna. mada se iz preambule vidi da joj je pri donošenju Statuta bila namijenjena samo dekorativna uloga.

Poput italijanskog statuta i crnogorski je trebalo da bude neka vrsta kratkog ustava kojim se prije svega definišu prava i forme vlasti. Prvo ustavno poglavlje nazvano Opšte odredbe odnosi se na položaj Crne Gore u okviru italijanske imperije, na instituciju vladara, zastavu, službeni jezik, religiozne slobode, bavi se položajem vladara u sistemu vlasti kao i načinom definisanja lokalne vlasti.

Statut je pravljen da korespondira s političkim sistemom Italije. Predviđa postojanje fašističkih institucija dotada nepoznatih u crnogorskom političkom i privrednom životu. Najznačajnija od njih je Centralni korporativni savjet, kojom se zamjenjuje parlament.⁷

Projektovani satelitski položaj Crne Gore u odnosu na Italiju vidi se iz formulacije o Crnoj Gori kao dijelu Rimske zajednice naroda. Spoljnu politiku zemlje kralj je mogao voditi isključivo u sporazumu s Italijom. I vojna organizacija države bila je podređena sporazumu s Italijom. U Statutu se ne pominju oružane snage Crne Gore već oružane snage u Crnoj Gori - koje su, u tome slučaju, mogle biti i italijanske.

Ustavotvorci su imali dileme oko naziva jezika koji se govori u Crnoj Gori. Razmatrane su dva moguća naziva: crnogorski i jekavica. Usvojena je prva varijanta. S obzirom na karakter nove državne tvorevine, bilo je neophodno da se u njoj dobro razumije italijanski pa je on drugi zvanični jezik. Izbjegavalo se svako vezivanje za Srbiju i srpstvo. U tom smislu odbačena je trobojka a prihvaćen crveni barjak s malteškim krstom. Statut naglašava i autokefalnost pravoslavne crkve u Crnoj Gori.

⁷ U Italiji nije postojala institucija tog imena. Postojao je Consiglio Nazionale delle Corporazioni (Nacionalni Savjet Korporacija) u okviru koga je od 1934. postojao Comitato corporativo centrale (Centralni korporativni komitet).

Mada su s mitropolitom Joanikijem Lipovcem održavali formalno dobre odnose, okupacione vlasti nijesu imali povjerenja u njega. Smatran je kreaturom Beograda, pa je sredinom jula 1941. razmatrana mogućnost da bude zamijenjen sveštenikom Simom Martinovićem.

Kralju je dato mnogo ingerencija i u zakonodavnoj i sudskoj vlasti a izvršna je bila rezervisana isključivo za njega. Imenovanje ili razrješavanje Vlade tj. ministara i državnih sekretara bilo je u nadležnosti kralja. Po volji, mogao je da saziva vladu i rukovodi njenim radom. S Centralnim korporativnim savjetom kralj je dijelio zakonodavnu vlast, a sudska je vršena u njegovo ime od strane sudija koje je sam postavljao. Teško je vjerovati da je ustavom projektovana snažna kraljevska vlast bila sama po sebi cilj ustavotvoraca. Zamišljen je, zapravo, sistem kojim su iza paravana kraljevske ustavne pozicije organi vlasti mogli biti jednostavno postavljani, rukovođeni i smjenjivani iz Rima. U tom smislu je formulisana i ustavna odredba da kralj donosi uredbe i dekrete neophodne za uređenje, organizaciju i funkcionisanje državne uprave.

Ističući dinastiju Petrovića Njegoša i tzv. salijski princip nasljeđivanja prijestola po muškoj liniji u Statutu se nagovještava zakon po kome, u nedostatku muških nasljednika, crnogorski prijesto pripada kralju Italije. Stvorena je bila mogućnost da se već proklamovane veze pojačaju i personalnom unijom s Italijom, poput one koja je od 1939. godine postojala između Italije i Albanije.

Statut je predviđao i mogućnost uvođena viteških redova i plemićkih titula. Moguće je da su ustavotvorci na taj način željeli da i formalno uzdignu uski krug političke i ekonomske elite na koju bi se oslanjala italijanska vlast.

Korporativni centralni savjet trebalo je da se sastoji od istaknutih ličnosti iz privrednog, naučnog i kulturnog života. Jedan dio članova Savjeta birao bi kralj po svojoj želji, a drugi dio

savjetnika dobijao bi taj položaj na osnovu visokih funkcija u državnom aparatu. Predviđeno je i postojanje provincijskih savjeta korporativne ekonomije. Zanimljivo je da je odredba o izboru članova tih organa jedino mjesto gdje se pominje i institucija kraljice kojoj je data mogućnost da zajedno s kraljem učestvuje u imenovanju savjeta. Lokalne vlasti trebalo je da budu organizovane na osnovu zakonske a ne ustavne regulative.

Predviđena institucija vrhovnog suda nije zamišljena kao institucija zaštite ustavnog poretka ili građanskih prava već kao neka vrsta vanrednog suda koji bi sudio ministrima optuženim od strane korporativnog savjeta. Kralju je ostavljena mogućnost da dekretom prema svom nahođenju reorganizuje sudstvo.

Neke građanske slobode su nabrojane u Statutu ali uz mogućnosti da posebnim zakonima budu ograničene. Sloboda govora i okupljanja nijesu izričito pomenuti a takođe ni pravo građanina da bira svoje predstavnike odnosno vlasti. Pominje se jedino njegovo pasivno pravo da bude biran.

Prema nacrtu Statuta, žitelji Crne Gore, bili su prije podanici nego građani. U tom smislu njihov položaj se nije bitno razlikovao od onog koji su imali sami Italijani u fašističkoj Italiji. Međutim, Crnu Goru su njeni italijanski ustavotvorci očigledno i normativno i praktično zamišljali kao vazalnu državu.

* * *

Mada Statut, kako je već navedeno, nikad nije stupio na snagu i nije imao nikakvih posljedica u stvarnosti, značajan je kao izvor o državnoj organizaciji koja je bila namijenjena „nezavisnoj Crnoj Gori“ u orbiti fašističke Italije.

Tekst Ustava Crne Gore u Matici se publikuje po prvi put na crnogorskome jeziku, u prevodu Deje Piletić.

Slavko Burzanović

Ustav Crne Gore

Mihailo I
po milosti Božijoj
i volji Narodnoj
Kralj Crne Gore

Prihvatanjem crnogorske Krune, o kojoj bješe odlučeno na Ustavotvornoj Skupštini održanoj na Cetinju, dana....., Mi preuzesmo na sebe uzvišeni zadatak da se brinemo o Našoj rodnoj zemlji i o Našoj crnogorskoj deci, i da povedemo ovaj herojski Narod, koji oslobodiše hrabre oružane sile Italije, ka velikoj budućnosti putem koji utriješe njegova vjekovna istorija i djelo Naših slavnih predaka, koje Mi namjeravamo da nastavimo.

Imajući u vidu činjenicu da je za dostizanje toga cilja neophodno utvrditi strukturu Države, koja treba da bude u skladu s najvećim nacionalnim interesima, odlučismo da Našem voljenom crnogorskome narodu darujemo jedan temeljni Ustav, kao zalog Naše ljubavi i očinske brige.

Vođeni takvim osećanjima,
propisujemo i proglašavamo:

TEMELJNI USTAV KRALJEVINE CRNE GORE

I **OPŠTE ODREDBE**

Član 1

Crnogorskom državom, kao dijelom Rimske carske zajednice, upravlja monarhijsko-korporativna Vlada.

Prijesto se nasljeđuje prema salijskom zakonu dinastije Petrović-Njegoš.

U nedostatku muških nasljednika, Kralj Italije, po zakonu, postaje Kralj Crne Gore. Crnogorski prijesto nakon toga pripada kraljevskim nasljednicima Kralja Italije.

Član 2

Crnogorska zastava je crvena s malteškim bijelim krstom u sredini.

Član 3

Službeni jezici Države su crnogorski i italijanski.

Član 4

Poštuju se sve religije. Slobodno ispoljavanje vjere i obavljanje vjerskih obreda zajamčeno je zakonom.

Crnogorska pravoslavna crkva je autokefalna: ona ne zavisi ni od jedne druge strane Crkve.

Član 5

Zakonodavnu vlast sprovodi Kralj u saradnji s Centralnim korporativnim savjetom.

Član 6

Izvršna vlast pripada Kralju.

Član 7

Pravdu uspostavlja Kralj, a sudsku vlast u Kraljevo ime vrše sudije koje on postavlja.

Član 8

Tumačenje zakona, obavezujućih za sve, pripada isključivo zakonodavnoj vlasti.

Član 9

Opštinsko i provincijsko uređenje utvrđeno je zakonom.

II O VRHOVNOME DRŽAVNOM VOĐI

Član 10

Kralj je vrhovni vladar Države. U okviru postojećih odnosa između Italije i Crne Gore, a u skladu s pripadnošću te posljednje Rimskoj imperijalnoj zajednici, Kralj proglašava rat i zaključuje mir, sklapa međunarodne ugovore s Italijom, obavještavajući o tome Centralni korporativni savjet čim to interes i sigurnost Države dozvole.

Sklapanje međunarodnih sporazuma s trećim silama i položaj crnogorskih Oružanih sila regulisani su u skladu s postojećim sporazumima s Italijom.

Član 11

Ličnost Kralja sveta je i neprikosnovena.

Član 12

Vrhovni vođa Države punoljetan je kad navrši 18 godina. U slučaju maloljetnosti ili fizičke nesposobnosti da vlada, vlast vrhovnoga vladara prelazi na Regentski savjet, koji čine Predsjednik Savjeta ministara, predstavnik Italije pri crnogorskoj kraljevskom dvoru i komandant Oružanih sila prisutnih u Crnoj Gori. Ako je vođa Države kralj Italije, regentska vlast pripada regentu Kraljevine Italije.

Član 13

Kralj postavlja državne činovnike.

Član 14

Kralj donosi dekrete i uredbe neophone za sprovođenje zakona i za uređenje, organizaciju i funkcionisanje državne uprave.

Član 15

Zakone predlažu Kralj i Centralni korporativni savjet. Zakone ustavnoga karaktera, kao i one koji uzrokuju povećanje troškova predlaže isključivo Kralj.

Član 16

Kralj izdaje i proglašava zakone.

Član 17

Kralj može da izvrši pomilovanje ili da preinači kaznu.

Član 18

Kralj može da uspostavi ili obnovi viteške redove uređujući ih odgovarajućim statutom.

Član 19.

Kralj može da dodjeljuje plemićke titule.

Član 20.

Nijedna strana sila ne može, bez Kraljeve saglasnosti, dodijeliti kome odlikovanje, titulu ili doživotnu rentu.

III

O KRALJEVSKOJ VLASTI

Član 21

Kralj imenuje i opoziva svoje ministre, državne sekretare. Oni su odgovorni za sve postupke i odluke svojih ministarstava.

Član 22

Kralj, kad to smatra neophodnim, može da sazove Savjet ministara i da njime predšedava.

Član 23

Ministri, državni sekretari imaju pristup Centralnom korporativnom savjetu i na njihov zahtjev moraju biti saslušani.

Član 24

Vladini zakoni i zakonski akti nemaju dejstvo ako nemaju potpis jednoga ministra.

IV

O CENTRALNOM KORPORATIVNOM SAVJETU

Član 25

Centralni korporativni savjet čine najreprezentativnije ličnosti iz kategorije proizvođača, poznatih naučnika, umjetnika ili književnika.

Dio Centralnoga korporativnog savjeta čine nacionalni savjetnici imenovani od strane Kralja i, po zakonu, redovni članovi provincijskih savjeta Korporativne ekonomije.

Sastav provincijskih savjeta Korporativne ekonomije određen je dekretom Kraljice i Kralja i ne može trpjeti promjene, osim ako iste zakonom nijesu propisane.

Član 26

Savjetnici moraju da:
imaju navršениh 25 godina;
uživaju građanska i politička prava;
sjedinjuju u sebi ostale, zakonom propisane, kvalifikacije.

Član 27

Utvrđivanje postojanja uslova za imenovanje savjetnika u nadležnosti je komisije koju čine predsjednik Centralnoga korporativnog savjeta i njegovi zamjenici.

Član 28

Prije preuzimanja svojih dužnosti, savjetnici se zaklinju na vjernost Kralju, zaklinju se da će poštovati Ustav i državne zakone i da će izvršavati svoja zaduženja s jednim jedinim ciljem: dobrobit Kralja i Domovine.

Član 29

Savjetnicima sljeduje godišnja naknada regulisana zakonom.

Član 30

Savjetnici koje je imenovao Kralj imaju mandat od dvije godine, po čijem isteku mogu ponovo biti imenovani.

Savjetnici, po zakonu, gube pravo na tu funkciju gubljenjem funkcije u provincijskim savjetima Korporativne ekonomije.

Član 31

Centralni korporativni savjet saziva Kralj. Kralj takode zaka-
zuje i odlaže zasijedanja.

Član 32

Predsjednika i zamjenike predsjednika Centralnoga korporativnog savjeta imenuje Kralj.

Predsjednik Centralnoga korporativnog savjeta imenuje na ostale funkcije u skladu s propisima samog Savjeta.

Član 33

Nijedan predmet ne može biti stavljen na dnevni red Centralnoga korporativnog savjeta bez Kraljeva odobrenja.

Član 34

Šednice Centralnoga korporativnog savjeta su javne. Ali kad Sa-
vjet ministara to zatraži, na njima može da se raspravlja u tajnosti.

Član 35

Glasanje je uvijek javno.

Član 36

Nacrti zakona usvojeni u Centralnom korporativnom savjetu podnose se Kralju na odobrenje.

Kralj može da ne odobri zakon. On može da zahtijeva ponovnu raspravu o nacrtima zakona.

Član 37

Centralni korporativni savjet sopstvenim pravilnikom propisuje način na koji treba da vrši svoje nadležnosti.

Član 38

Centralni korporativni savjet po zakonu ima pravo da optuži Kraljeve ministre zbog krivičnih djela počinjenih u vršenju svojih funkcija i da ih izvede pred Vrhovni sud pravde

V

O SUDSKOME UREĐENJU

Član 39

Organizacija i nadležnost pravosudnih organa utvrđene su zakonom. Ali prva reorganizacija pravosuđa biće ustanovljena Kraljevim dekretom.

Član 40

Svako ima pravo da mu u njegovoj pravnoj stvari sudi sudija određen slučajem. Stoga se ne mogu formirati specijalni sudovi, izuzev u slučajevima predviđenim zakonom.

Član 41

Sudija je nezavisan u vršenju svoje funkcije. On, u skladu s pravosudnim propisima, ne može biti lišen te funkcije.

Član 42

Za suđenje ministrima optuženim od strane Centralnoga korporativnog savjeta uspostavljen je Vrhovni sud pravde.

Njega čini devet članova koje imenuje Kralj. Propisi koji se tiču uređenja Vrhovnoga suda pravde i sprovođenja njegovih nadležnosti regulisani su zakonom.

Član 43

Sudske rasprave pravosudnih organa u građanskim i u krivičnim stvarima moraju biti javne, izuzev u slučajevima predviđenim zakonom.

VI

O PRAVIMA I OBAVEZAMA GRAĐANA

Član 44

Svi su građani jednaki pred zakonom: uživaju građanska i politička prava i mogu biti birani na državne funkcije, izuzev u slučajevima predviđenim zakonom.

Član 45

Svi građani, bez razlike, u skladu sa svojom imovinom, plaćaju poreze Državi.

Član 46

Porezi se mogu uvoditi samo zakonom.

Član 47

Vojna služba je obavezna za sve, u skladu sa Zakonom o služenju vojnoga roka.

Član 48

Lična sloboda je zajemčena. Niko ne može biti lišen slobode ili izveden pred sud, osim u slučajevima predviđenim zakonom i u skladu sa zakonskim propisima.

Član 49

Stan je nepovrediv. Niko ne može ući u tuđi stan i vršiti pretres, ukoliko to nije u skladu sa zakonom i sa zakonskim propisima.

Član 50

Sloboda štampe je zajemčena, ali jednim zakonom se suzbija njena zloupotreba.

Član 51

Svačija svojina, bez izuzetka, jeste nepovrediva. Ipak, ukoliko to, u skladu sa zakonom, zahtijeva javni interes, može se tražiti da ista bude ustupljena, uz pravičnu nadoknadu utvrđenu zakonom.

Član 52

Osnovno obrazovanje je obavezno. Sve škole su pod nadzorom Kraljevske Vlade.

VII ZAVRŠNE ODREDBE

Član 53

Svaki zakon koji se kosi s ovim Ustavom ukida se.

Član 53

Ovaj Ustav stupa na snagu dana.....1941. godine. XIX¹

U....., dana.....1941. godine. XIX

MIHAILO

S italijanskoga jezika prevela: **Deja Piletić**

¹ Devetnaesta godina fašističke ere.